

Praktikantrappport våren 2019

Mid Sweden European Office

Stankovic Marko

2019-06-14

Bioekonomi – vilken potential finns för Mid Sweden?

Mid Sweden European Office är Region Jämtland Härjedalens och Region Västernorrlands gemensamma representation i Bryssel. Kontoret drivs som ett samarbete mellan Region Jämtland Härjedalen, Region Västernorrland, Kommunförbundet Västernorrland och Mittuniversitetet. Representationens uppdrag är att ta tillvara och att påverka de möjligheter till hållbar regional utveckling i Jämtland Härjedalen och Västernorrland som följer av Sveriges medlemskap i EU. Representationen bevakar och påverkar aktuella EU-politikområden av regional betydelse samt informerar och ger råd om EU till regionala aktörer. Verksamhetens närmare inriktning fastställs av Ägarrådet i årliga verksamhetsdirektiv.

Varje vår och höst tar representationen emot två praktikanter. De stödjer verksamheten men har också i uppgift att fördjupa sig inom ett prioriterat område – ett arbete som oftast resulterar i en rapport.

Mid Sweden European Office

Avenue Palmerston 3, B-1000, Brussels

Tel: +32 2 235 02 30

Hemsida: www.midsweden.se

Sammanfattning

Med avstamp i EU-kommissionens uppdaterade bioekonomistrategi från 2018 kartlägger den här rapporten Sveriges arbete med bioekonomi, både vad gäller nationell och regional nivå. Rapportens syfte är att kartlägga hur Mid Sweden-regionerna, Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen kan intensifiera sitt arbete med bioekonomi. Genom intervjuer med representanter från Näringsdepartementet, Region Värmland, det regionala nätverket "Bioekonomi-Regioner i samverkan", East and North Finland EU Office, Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen, kartläggs dels hur Mid Sweden-regionerna arbetar med bioekonomi idag, och dels hur man kan intensifiera detta arbete i jämförelse med europeisk, nationell och regional nivå.

Rapporten finner att samtliga aktörer arbetar med bioekonomi, men gör det i olika utsträckning, antingen genom utpekade bioekonomistrategier eller genom strategier som relaterar till bioekonomi. I Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen finns idag inga bioekonomistrategier men dessa kommer snart tas fram eller är under framtagning. Potential i regionerna existerar idag och syns inte minst i den regionala statistiken som Statistiska centralbyrån och Tillväxtverket tagit fram i samarbete med nätverket "Bioekonomi-regioner i samverkan", där regionerna ligger i topp vad gäller förädlingsvärde. Detta i samband med regionernas långvariga historia av skogsbruk gör att bioekonomi och skogen fortsatt bör vara ett viktigt område för regionerna och att det finns utrymme för att växla upp detta arbete. Genom framtagandet av strategier, deltagande i bioekonominätverket och exempelvis genom att tydligare peka ut bioekonomi som fokusområde för regionernas tillväxtarbete kan bioekonomi bli en större del av regionens ekonomi.

Rapporten finner att inkluderingen av en bred grupp av aktörer, i form av akademi, näringsliv och offentlig sektor är en viktig del för att intensifiera arbetet med bioekonomi, men även för att öka förädlingsvärdet för bioekonomi i regionerna. Ett ökat förädlingsvärde betyder dock inte automatiskt ökad sysselsättningsgrad och därför bör man vara försiktig i att se bioekonomin som en enskild lösning för att stärka regioners tillväxtarbete i helhet, men som ett viktigt verktyg.

Innehåll

Inledning och bakgrund.....	5
Syfte och frågeställning.....	6
Avgränsning - Definition av bioekonomi	6
Skoglig bioekonomi	7
Cirkulär ekonomi	7
Metod.....	8
Resultat.....	10
Bioekonomi i EU	10
EU:s bioekonomistrategi	11
Bioekonomi i Sverige – nationell nivå	12
Bioekonomi - Regioner i samverkan.....	13
Överblick av den regionala statistiken	13
Region Värmland	14
East and North Finland	16
Region Västernorrland	17
Region Jämtland Härjedalen.....	17
Analys	19
Slutsatser	21
Källförteckning.....	22

Inledning och bakgrund

Den 18 oktober 2018 publicerade EU-kommissionen sin uppdaterade bioekonomistrategi. I kommissionens ordförande Jean-Claude Junckers tal om tillståndet i unionen samma år, underströks vikten av bioekonomi för EU:s och världens framtid för att nå de högt uppsatta klimatmålen. Att miljön och klimatförändringarna blivit allt mer uppmärksammade de senaste åren och hamnat allt högre upp på de politiska agendorna är något man kan se i flertalet olika sammanhang, från undertecknandet av Parisavtalet 2015, och utformningen av FN:s globala hållbarhetsmål (SDG:s), till pågående klimatstrejker runt om i världen.

På europeisk nivå har klimatfrågor varit en av Juncker kommissionens tio prioriterade målsättningar, där en stark bioekonomi har pekats ut som ett viktigt verktyg. Även i valet till Europaparlamentet har miljö- och klimatfrågor ständigt varit närvarande i debatten. Nu ska även ny kommission tillsättas, men oavsett vem som blir ny ordförande så är de flesta eniga om att klimatet fortsatt kommer lyftas upp allt högre på EU:s agenda.

Detta klimatfokus återspeglas även på nationell nivå och likaså bland de svenska regionerna. 2016 lanserade den dåvarande svenska regeringen "Samverkansprogrammen" där sex delprogram presenterades. Ett av dessa var "mot en cirkulär och biobaserad ekonomi" och leddes utav Näringsdepartementet. Tidigare i år gav även riksdagen i uppdrag till regeringen att ta fram en nationell bioekonomistrategi, vilket har efterfrågats av bland annat näringslivet under en längre tid. 2017 introducerades det regionala nätverket "Bioekonomi – Regioner i Samverkan", där 12 av Sveriges regioner ingår och idag arbetar de flesta svenska regioner med klimatfrågor och bioekonomi.

I Jämtland Härjedalen och Västernorrland har skogen länge varit en dominerande bransch och har haft stor inverkan på regionernas näringsliv. En väldigt stor del av regionernas yta täcks utav skog och potentialen för att göra bioekonomin och skogen till en större del av regionernas tillväxtarbete ser goda ut. Därför blir det intressant att kartlägga hur regionerna arbetar med dessa frågor idag och vilka strategier som finns i relation till bioekonomi. Hur regionen arbetar med bioekonomi i dagsläget samt hur de kan intensifiera detta arbete blir av avgörande vikt för deras fortsatta utveckling och ser man till EU-kommissionens uppmaning till skapandet av regionala och nationella bioekonomistrategier blir detta arbete än mer relevant.

Denna rapport tar avstamp i EU:s uppdaterade bioekonomistrategi från 2018 för att sedan kartlägga arbetet på nationell nivå. Därefter flyttas fokus till den regionala nivån och en analys av regioner som ligger i framkant när det gäller arbetet med bioekonomi. Därefter kommer en kartläggning av arbetet i Mid Sweden-regionerna när det gäller bioekonomi och ett antal rekommendationer om hur regionernas arbete kan intensifieras inom detta område presenteras.

Syfte och frågeställning

Syftet med den här rapporten är dels att kartlägga hur Mid Sweden-regionerna arbetar med skoglig bioekonomi idag, dels att undersöka hur man kan intensifiera detta arbete. Rapporten tar utgångspunkt i EU:s uppdaterade bioekonomi strategi från 2018, nationella direktiv samt en jämförelse av det pågående arbetet i andra svenska regioner.

För att tydliggöra rapportens syfte har dessa frågeställningar använts som utgångspunkt:

- Hur arbetar EU/regeringen/regionen med bioekonomi?
  - o Finns det utarbetade strategier relaterade till bioekonomi?
- Hur kan Mid Sweden regionerna intensifiera arbetet med bioekonomi?

Avgränsning - Definition av bioekonomi

I det här avsnittet kommer begreppet bioekonomi att definieras för användandet i den här rapporten. Att bioekonomi inte har en entydig innebörd blir synligt i de breda definitioner som existerar idag. På EU-nivå definieras bioekonomi som produktionen av förnyelsebara biologiska resurser och förädlingen av dessa resurser till produkter så som mat, foder, biobaserade produkter och bioenergi (EU kommissionen, 2018).

Bioekonomi som begrepp uppkom under mitten av 2000-talet men definierades först på EU-nivå i och med publiceringen av bioekonomistrategin år 2012. Då beskrevs bioekonomi som "en ekonomi där man använder biologiska resurser från mark och hav, liksom avfall, som råvaror för livsmedel, djurfoder, industri och energiproduktion" (EU kommissionen, 2012).

I samband med lanseringen av den uppdaterade bioekonomistrategin från 2018 underströks denna syn och man beskrev bioekonomin som att den "innefattar alla sektorer och system som baseras på biologiska resurser och innefattar jordbruk, skogsbruk, vattenbruk, mat, bio-energi och bio-baserade produkter" (EU kommissionen, 2018).

I Sverige finns ingen generell definition av bioekonomi men i det gemensamma Nordiska bioekonomiprogrammet (Nordiska ministerrådet, 2018) definierar Sverige, Finland och Norge bioekonomi som användningen av förnybara biologiska resurser samt omvandlingen av dessa resurser till produkter, teknik och tjänster. Den viktiga frågan blir hur biologiska resurser kan ersätta fossilbaserade produkter så som plast och bensin. Definitionen är väldigt bred men framförallt beskriver man skogsbruk, jordbruk och fiske som centrala sektorer som viktiga för bioekonomin (Nordiska ministerrådet, 2018).

2016 beslutade Mid Sweden-regionerna att politikområdet miljö- energi- och klimat skulle ingå i Brysselkontorets arbete gentemot EU. Som ett led i detta arbete gav man i uppdrag åt Tyréns att ta fram en fördjupningsstudie med syfte att granska EU-lagstiftningens inverkan på regionerna kopplat till bland annat bioekonomi. I studien presenterar Tyréns (2017) fyra perspektiv ur vilket man kan se bioekonomi utifrån vad man vill uppnå:

1. Miljöpolitiskt: Bioekonomi handlar om att fossila bränslen ska ersättas med biobaserade vilket ska resultera i lägre utsläpp av växthusgaser.
2. Näringspolitiskt perspektiv: bioekonomi handlar om att främja skogssektorn och efterfrågan på skogsvaror samt integrera högteknologiska näringar och på så sätt öka efterfrågan på kvalificerad arbetskraft.

3. Regionalpolitiskt: Bioekonomi antas generera arbetstillfällen där råvaran finns, d.v.s. utanför storstäderna.

4. Säkerhetspolitiskt: bioekonomi handlar om att minska importberoendet av fossila bränslen (Tyréns, 2017).

Skoglig bioekonomi

Av ovanstående definitioner kan allt från skogsbruk till vattenbruk innefattas inom bioekonomin. Tyréns lyfter fram den skogliga delen av bioekonomi: "generellt kan man säga att produkter som är producerade med bas i skogsråvara är en central del av den bioekonomiska definitionen" (Tyréns, 2017). Här finns alltså en tydlig koppling till skogen.

Det finns ingen tydlig uppdelning gällande begreppen bioekonomi och skoglig bioekonomi inom EU. Istället beskrivs den skogliga bioekonomin som en aspekt av bioekonomi i exempelvis EU:s uppdaterade bioekonomistrategi. Bioekonomi växer allt mer samman med begrepp som cirkulär ekonomi vilket syftar till att ha ett mer holistiskt synsätt när man talar om bioekonomi och gör att det blir omöjligt att enbart tala om skogen. Istället beskrivs jordbruket, vattenbruket och andra relaterade näringar.

Men med detta i åtanke går det inte att bortse från skogens centrala roll inom bioekonomin. I Sverige beräknas skogsbruket, pappersmassa samt bioenergi utgöra upp till 60% av förädlingsvärdet inom bioekonomin. Skogen är en viktig del för flertalet regioner och blir därför naturlig del av inriktningen på deras bioekonomistrategier. EU:s ambition är att regioner och länder ska fokusera på sina potentiella styrkeområden vilket innebär att fokus blir på skogen där den är starkt företrädande.

Detta konkretiseras i Sverige i bland annat det nationella skogsprogrammet där skogen pekas ut som bidragande till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi (Skogsstrategi, 2018).

Som en viktig del i debatten om skoglig bioekonomi diskuteras skogens potential kontra dess ekologiska begränsningar. Skogsbruk sammankopplas lätt med massiv skogsavverkan och skövling av regnskog, där stora mängder skog skövlas till förmån för jordbruk och andra produkter. Därför är det viktigt när man talar om skoglig bioekonomi att framhålla att Sverige bedriver ett hållbart skogsbruk, som inte sliter på naturens resurser (Naturvårdsverket, 2017).

Cirkulär ekonomi

Med en cirkulär ekonomi menas att man frångår den traditionella linjära ekonomin, från resurs till avfall och istället återanvänder avfallet för att skapa nya produkter. Det innebär också att varor designas för att kunna återvinnas, återbrukas eller återanvändas. Begreppet sammankopplas väldigt ofta med bioekonomi då en del av de biobaserade produkterna är återanvändningsbara.

En viktig distinktion mellan begreppen är att bioekonomi inte automatiskt är cirkulärt. Bioekonomi syftar till att använda skogliga resurser och att utöka användningen av dessa, men behöver inte ta hänsyn till att återanvända produkterna. Därför blir det väsentligt att ha ett mer holistiskt perspektiv och koppla samman cirkulär ekonomi med bioekonomi, för att även ta i beaktning biodiversitet, återanvändning och hållbarhet när man utformar bioekonomistrategier (Bioinnovation, 2018).

Metod

För att besvara frågeställningen i den här rapporten samlades data delvis in på egen hand genom semi-strukturerade intervjuer och delvis genom inläsning av existerande rapporter och strategier så som EU-kommissionens uppdaterade bioekonomistrategi och de berörda regionernas Regionala Utvecklingsstrategier (RUS).

För de semi-strukturerade intervjuerna förbereddes ett antal frågor som ställdes till intervjupersonerna. Generellt ställdes liknande frågor till samtliga intervjupersoner men de anpassades i formuleringen specifikt efter varje person.

Nedan följer en kort beskrivning av urvalet av regioner samt intervjupersoner.

Bioekonominätverket "Bioekonomi – Regioner i Samverkan" är ett nationellt nätverk där 12 av Sveriges regioner ingår. Nätverket syftar till att växla upp det som regionerna redan gör och är en plattform för samtliga regioner att träffas och dela med sig av sitt arbete och sina erfarenheter kring bioekonomi. Magnus Matisons deltog i en intervju från bioekonominätverket. Han är koordinator och projektledare i nätverket och arbetar med att planera aktiviteter, sprida information om projektet samt delta som representant i Bioeconomy Stakeholder Platform ett nätverk på europeisk nivå.

Region Värmland är en av Sveriges ledande regioner inom arbetet med bioekonomi. Bioekonomi är ett tydligt utpekade område för regionen och regionen ligger i topp inom flera områden enligt statistiken som är framtagen från nätverket "Bioekonomi – Regioner i Samverkan". Regionen lyftes även fram av Magnus Matisons som en ledande region, varpå det blev intressant att undersöka hur regionen arbetar med bioekonomi för att jämföra med Mid Sweden-regionerna. Från Region Värmland intervjuades Ingrid Jansson som arbetar på regionens Brysselkontor, Region Värmland EU Office, som EU Policy Officer.

Näringsdepartementet är ett av de ansvariga regeringsdepartementen för bioekonomi och cirkulär ekonomi. Regeringen startade år 2016 upp "Samverkansprogrammen", ett initiativ med sex stycken fokusområden varav ett var "mot en cirkulär och biobaserad ekonomi". Projektet samlar aktörer från näringsliv, akademi och offentlig sektor. Från Näringsdepartementet intervjuades Camilla Lehorst som var projektledare i Samverkansprogrammet "mot en cirkulär och biobaserad ekonomi".

Region Västernorrland är en av regionerna som Mid Sweden European Office representerar i Bryssel. Regionen är idag täckt till stor del av skog och har länge haft ett näringsliv med tradition inom skogsbruket. Potentialen inom den skogliga bioekonomin är därför stor och viktig att kartlägga. I regionen är det förvaltningen regional utveckling som sköter tillväxt och utvecklingsfrågor relaterade till bioekonomi. Från Region Västernorrland intervjuades Malin Vedin som arbetar som strateg på avdelningen för regional utveckling.

Region Jämtland Härjedalen är den andra regionen som representeras utav Mid Sweden European Office. Regionen har till stor del liknande förutsättningar som Region Västernorrland och delar den långa traditionen utav skogsbruk. Även Jämtland Härjedalen har potential att göra bioekonomi till en större del av den regionala ekonomin. I regionen är avdelningen för regional utveckling ansvariga för frågor relaterade till bioekonomi. Från regionen intervjuades Gunnar Fackel som är strateg på avdelningen för regional utveckling.

East and North Finland EU Office representerar sju stycken regioner i norra och östra Finland i Bryssel. Brysselkontoret rekommenderades av Ingrid Jansson på Region Värmland som att ligga i framkant vad gäller arbete med bioekonomi och ansågs därför vara av intresse för rapporten. Finland och de finska regionerna har en längre tradition av arbete med bioekonomi än vad Sverige har och har ett större

fokus på de frågorna. Från deras Brysselkontor intervjuades Sointu Räisinänen som arbetar som Senior Policy Advisor.

Om inte annan källa angivits i texten under resultatdelen är informationen hämtad från intervjupersonerna och genomförda intervjuer.

Resultat

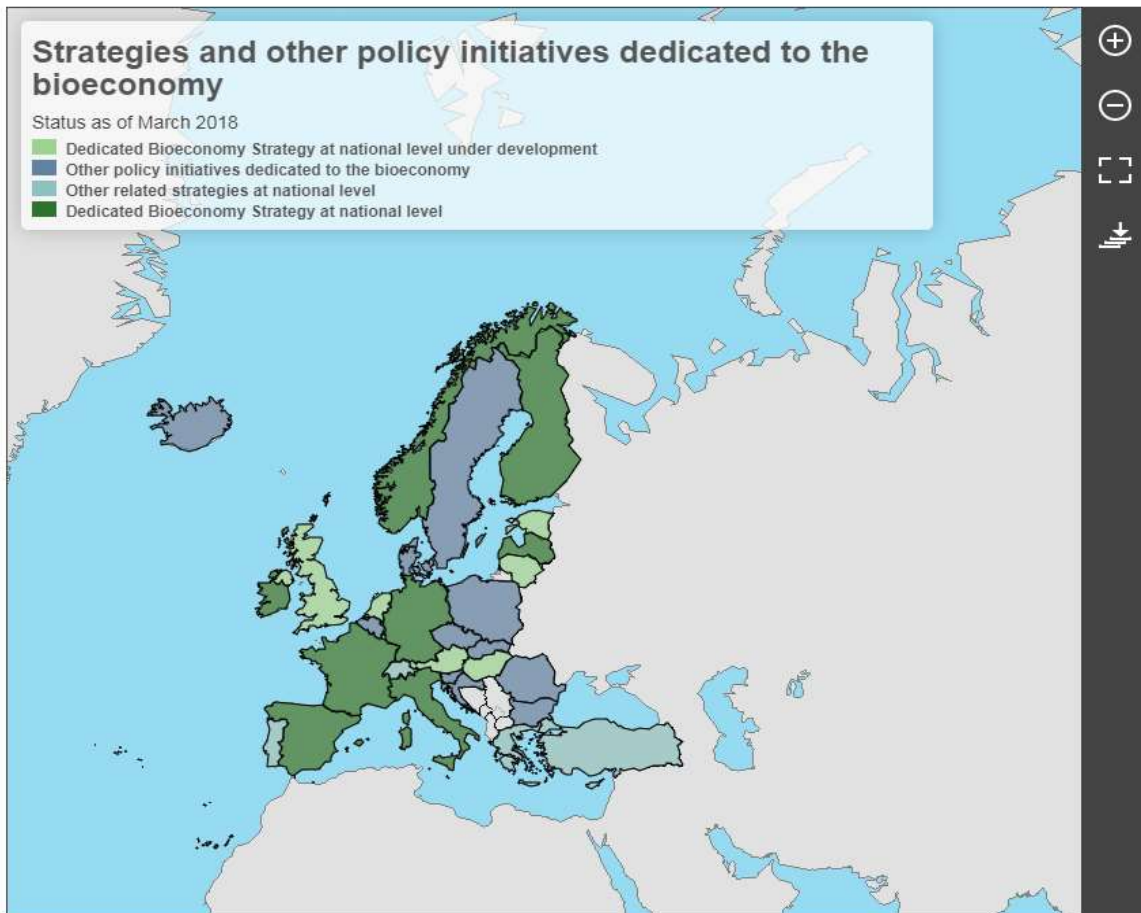
Bioekonomi i EU

Att bioekonomi är ett väldigt brett begrepp och berör flera olika sektorer syns bland annat i det stora antal general-direktorat (GD) som varit med i arbetet med att ta fram bioekonomistrategin från kommissionens sida, under ledning av GD för Forskning och Innovation. Begreppet bioekonomi introducerades i mitten av 2000-talet, och den första bioekonomistrategin på EU-nivå introducerades 2012. Idag existerar ett flertal strategier och handlingsprogram som överlappar varandra (EU kommissionen, 2019).

Utöver den övergripande bioekonomistrategin finns den gemensamma jordbrukspolicyn (CAP), EU:s gemensamma skogsstrategi och den gemensamma fiskestrategin (CFP). Strategier gällande klimatförändringar och energi, forskning och innovation, bio-baserade industrier och cirkulär ekonomi berör även EU:s arbete med bioekonomi.

Vad gäller regional nivå så har kommissionen uppmanat alla regioner att ta fram regionala policys, bland annat i form av Smart Specialisering (S3) (EU kommissionen, 2014). De smarta specialiseringsstrategierna syftar till att identifiera ett antal styrkeområden som kan vidareutvecklas i regionen, exempelvis genom att peka ut ett antal branscher och sektorer där regionerna är framträdande och kan konkurrera med andra. I flertalet regioner har detta lett till att man identifierat bioekonomisektorn som ett styrkeområde att satsa mer på. Där har regionerna definierat bioekonomi utifrån sin regions förutsättningar och mål, exempelvis genom fokus på skogen.

På nationell nivå har det legat på medlemsländernas egna ansvar att ta fram nationella bioekonomistrategier. I dagsläget har ett stort antal länder utpekade bioekonomistrategier på nationell nivå och övriga medlemsstater har strategier relaterade till bioekonomi eller bioekonomistrategier under utveckling.

[Leaflet](#) | [@Eurogeographics](#), Credit: [EC-GISCO](#), © EuroGeographics © UN-FAO for the administrative boundaries | [Disclaimer](#)

(Lasser, M et al, 2018)

Bilden ovan redovisar vilka länder som har övergripande nationella strategier för bioekonomi samt vilka länder som har policystrategier relaterade till bioekonomi, eller strategier under utveckling. Länder i mörkgrönt har existerande bioekonomistategier och länder i mörkblått har strategier relaterade till bioekonomi.

EU:s bioekonomistategi

EU publicerade sin första bioekonomistategi år 2012 med målet att inrikta sig på produktionen av förnyelsebara biologiska resurser och deras förädling till produkter och tjänster. Arbetet leddes av GD för Forskning och Innovation, med godkännande av flertalet andra GD och presenterades som en del av EU:s omställning mot en fossilfri ekonomi (EU kommissionen, 2012).

2017 publicerade kommissionen en utvärdering av den dåvarande bioekonomistategin och även om man fann att målen fortfarande var relevanta så var en revidering av strategin och implementeringen nödvändig (EU kommissionen, 2017). Detta resulterade i en uppdatering av kommissionens bioekonomistategi som publicerades hösten 2018. Strategin syftar till att kraftsamla och fortsätta satsningen på en hållbar ekonomi. Bland annat refererar strategin till Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen (SDG) samt Parisavtalet, vilka har integrerats i strategin som långsiktiga mål.

Strategierna skiljer sig inte åt nämnvärt, men nytt i strategin är exempelvis referenserna och sammankopplingen till de nya globala ambitionerna. Uppdateringen kan

ses som en konkretisering och ett mer riktat fokus på bioekonomi. Strategin behandlar även en uppdatering av konkreta verktyg och strategier för att implementera detta. Bland annat föreslås tre punkter som centrala för handlingsplanen:

1. Skala upp och stärka bio-baserade sektorer
2. Snabbt sprida bioekonomin i Europa
3. Skydda ekosystem och förstå bioekonomins ekologiska begränsningar

Baserat på dessa tre punkter kommer 14 åtgärder att lanseras under 2019.

En av dessa åtgärder, som går under den första punkten, handlar om att inrätta en cirkulär tematisk investeringsplattform värd 100 miljoner euro. Denna plattform ska syfta till att få ut biobaserade innovationer på marknaden och minska riskerna med privata investeringar i hållbara lösningar. Plattformen skall alltså syfta till att stärka bio-baserade sektorer och att attrahera investeringar.

En annan särskild relevant åtgärds punkt ur regioners perspektiv är punkten om att inrätta en EU-omfattande politisk stödfunktion för bioekonomiska frågor för EU-länder inom ramen för Horisont 2020. Syftet med detta är att uppmana och stödja länder och regioner att utveckla nationella och regionala bioekonomiska strategier. Ambitionen finns från kommissionens sida att varje land och region skall ha en bioekonomistrategi varpå denna punkt skall syfta till att uppmuntra detta (Bioeconomy action line, 2018).

Bioekonomi i Sverige – nationell nivå

Bioekonomi har på senare år blivit allt mer omtalat även i Sverige. Bland annat startade regeringen en gemensam satsning som benämndes "Samverkansprogrammen" år 2016 (Regeringen, 2017). Där identifierade man sex stycken prioriterade områden varav cirkulär och biobaserad ekonomi var en av dessa. I det här delområdet bjöds representanter från näringslivet och akademien in för att diskutera potentiella projekt för att öka satsningarna inom området. Dessa projekt initierades då och pågår för närvarande runt om i Sverige. Från regeringens sida är Näringsdepartementet ansvarigt departement och företräds av Camilla Lehorst som är projektledare.

På nationell nivå finns idag ingen nationell strategi som pekar ut målsättningen eller handlingsplanen för bioekonomi i Sverige. Regeringen gav i uppdrag till Formas att ta fram en bioekonomistrategi som presenterades år 2012, vilken har hamnat i skymundan i dagens debatt (Formas, 2012). En nationell strategi efterfrågas därför från flera håll, bland annat från näringslivet och den 6:e mars gav riksdagen i uppdrag till regeringen att ta fram en ny nationell bioekonomistrategi. Denna kommer att tas fram av enheten för skog, miljö och forskning.

Att bioekonomi är av intresse på nationell nivå trots avsaknaden av en nationell strategi, syns inte minst i det nordiska bioekonomiprogrammet som togs fram tillsammans med Finland och Norge. Där identifierar länderna 15 punkter som skall syfta till att stärka satsningarna på bioekonomi och med skogen som fokus (Nordiska ministerrådet, 2018).

Vidare har regeringen gett i uppdrag åt regionerna att ta fram regionala skogsstrategier där en handlingsplan för ett hållbart skogsbruk skall presenteras. Detta arbete skiljer sig åt i regionerna och ligger ofta på Länsstyrelsen. Även om skogsstrategierna inte är bioekonomistrategier kan detta ses som en uppmaning från nationell sida att reflektera över sitt skogsbruk, som ofta är väldigt sammankopplat med bioekonomi.

Näringsdepartementet deltar även i det regionala nätverket "Bioekonomi – Regioner i Samverkan" för att följa vad som sker ute i regionerna och för att utbyta erfarenheter och synpunkter från nationell nivå. Detta samarbete uppskattas från nationell sida och i intervjun framkom att regioner de senaste åren varit mer drivande än vad nationell sida varit när det kommer till framtagandet av bioekonomistategier. Uppstartandet av det regionala nätverket är också ett exempel som pekar på regioners vilja att satsa på bioekonomi. Dock har detta uppmärksammats allt mer på nationell nivå under senare år genom bland annat Samverkansprogrammen och riksdagens beslut att ta fram en ny nationell bioekonomistategi.

Bioekonomi - Regioner i samverkan

12 av Sveriges regioner samarbetar för att öka effektiviteten av det regionala arbetet med bioekonomisk utveckling genom nätverket "Bioekonomi – Regioner i Samverkan". Nätverket arrangerar aktiviteter för att sprida kunskap om bioekonomi och påverka de politiska processer som pågår, både nationellt och i EU. Projektet startade sommaren 2017 och pågår fram till 2020. Det finansieras av regionerna själva tillsammans med Tillväxtverket med en total budget på 3,6 miljoner kronor.

I nätverket ingår de flesta regioner i Sverige och däribland Jämtland Härjedalen, Västernorrland samt Värmland som är av särskilt intresse för den här rapporten.

Ett av resultaten av nätverket har varit framtagande av en regional statistik för bioekonomi tillsammans med Statistiska Centralbyrån (SCB), och Tillväxtverket. Efterfrågan på statistik för att kunna mäta regioners arbete med bioekonomi har ökat de senaste åren, både på regional nivå och på EU-nivå. Statistiken syftar till att påbörja detta arbete och lägga en grund för fortsatt intensifierat arbete med bioekonomi. Statistiken har även uppmärksammats internationellt som det första i sitt slag och hoppas kunna inspirera liknande statistik på europeisk nivå (Region Västerbotten, 2018).

Statistiken undersöker bland annat sysselsättningsgraden inom bioekonomisektorer på regional och nationell nivå, vilket förädlingsvärde bioekonomi har i Sverige samt vilka branscher inom bioekonomin som har utvecklats mest. Framförallt sträcker sig statistiken tillbaka till år 2008, vilket möjliggör en granskning av förändringen över tid.

Statistiken anses vara en bra ingång till jämförelsen av vilken betydelse, samt potential som bioekonomi har i de svenska regionerna och i Sverige som helhet.

Överblick av den regionala statistiken

I Sverige stod bioekonomisektorn för 6 procent av BNP, och 7 procent av den totala sysselsättningen år 2016. Bioekonomin har utvecklats i något långsammare takt än Sveriges BNP men har ökat betydligt efter 2013. Bioekonomins betydelse för länens hela ekonomi kan uttryckas som näringens andel av det totala förädlingsvärdet.¹ Ser man på statistiken för Region Värmland stod bioekonomin för 12,9 procent av det totala förädlingsvärdet i regionen. Motsvarande siffra för Västernorrland och Jämtland Härjedalen var 11,8 procent, respektive 11,5 procent. Dessa siffror ger en ökning på 18,3% för Värmland, 16,2% för Västernorrland samt en minskning på -10,5% för Jämtland Härjedalen i jämförelse mellan 2008–2016. Detta gör att Värmland har det högsta förädlingsvärdet och ligger i topp medan Västernorrland och Jämtland Härjedalen har det tredje samt fjärde högsta förädlingsvärdet i Sverige.

---

¹ Förädlingsvärdet brukar beskrivas som försäljning minskat med inköp samt avskrivningar (SCB, 2018)

Samtidigt har andelen sysselsatta minskat något inom bioekonomisektorn i samtliga tre regioner vilket förklaras med en ökad effektivitet och produktivitet.

Värmland

Värmland ligger i topp vad gäller förädlingsvärdet där 12,9 procent av regionens totala BNP kommer från bioekonomi, vilket är en ökning på 18,3% jämfört med förädlingsvärdet år 2008. Samtidigt har andelen sysselsatta i regionen inom bioekonomi minskat med 3,6 procent sedan 2008.

Största andelen av förädlingsvärdet i regionen kommer från de skogsrelaterade näringarna och då främst pappers-massa-trätillverkning (cirka 50%) och skogsbruket (13%). Även om förädlingsvärdet för skogsbruket specifikt har sjunkit har det totala förädlingsvärdet för de båda skogsrelaterade näringarna ökat med 26% mellan 2008-2016.

Jämtland

Jämtland ligger på tredje plats vad gäller förädlingsvärdet i riket där 10% av det totala förädlingsvärdet i regionen kommer från bioekonomi. Detta är dock en minskning med 10% i jämförelse med nivån år 2008. Samtidigt har andelen sysselsatta i regionen inom bioekonomi minskat med 5 procent sedan 2008.

Även i Jämtland är den största andelen av förädlingsvärdet relaterat till de skogsrelaterade näringarna där skogsbruket står för cirka 45% och pappers-massa-trätillverkning står för cirka 13%. Detta är dock en minskning med 8% i jämförelse med förädlingsvärdet från 2008.

Västernorrland

Västernorrland ligger på tredje plats vad gäller det totala förädlingsvärdet för bioekonomi i Sverige där 10,3 procent av regionens BNP kommer från bioekonomi, detta är en ökning med 16% i jämförelse med förädlingsvärdet år 2008. Samtidigt har andelen sysselsatta inom bioekonomi minskat med 2,6 procent sedan 2008.

I Västernorrland står de skogsrelaterade näringarna för den största andelen av förädlingsvärdet där pappers-massa-trätillverkningen står för cirka 39% och skogsbruket står för cirka 31,7%. Branscherna har ökat med 15,3% respektive 56,5% i jämförelse med deras förädlingsvärde år 2008 (SCB, 2018).

Region Värmland

Avdelningen för Regional tillväxt på Region Värmland är den del av organisationen som är ansvarig för framtagandet av regionala strategier. År 2015 tog regionen fram en smart specialiseringsstrategi där sex stycken områden är utpekade som fokusområden. Strategiområdet för bioekonomi, heter "bioekonomi, klimat och energi" och fokuserar bland annat på att ta tillvara på skogens resurser i Värmland.

Man deltar även i nätverket "Bioekonomi – Regioner i Samverkan", där det från Värmlands perspektiv handlar mycket om att arbeta med relevanta aktörer både i regionen och utanför för att stärka klimat och miljöperspektivet i det regionala utvecklingsarbetet. Målsättningen är att bioekonomi ska uppnå en större kritisk massa i regionen, vilket man gör genom flera olika processer. Bland annat stödjer man projekt som arbetar med bioekonomi, exempelvis genom medfinansiering, eller genom projektledning.

Denna prioritering avspeglar sig i Region Värmlands Brysselkontor, som är en del av avdelningen för regional tillväxt. Brysselkontoret startades upp i samma veva som smart specialiseringsstrategin

implementerades år 2015 och fick från starten i uppdrag att marknadsföra Värmlands styrkeområden som identifierades i strategin, varför bioekonomi även blev ett prioriterat område för Brysselkontoret. På EU-nivå är även smart specialiseringsstrategierna sammankopplade med Europeiska Socialfonden (ESF) och Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF), vilket gör närheten till Bryssel viktig.

Genom utveckling av en smart specialiseringsstrategi har man identifierat ett antal styrkeområden som man vill satsa på. Detta anses ha lett till mer strategiska satsningar och ett enklare sätt att på EU-nivå motivera vilka strategiområden som är viktiga för regionen. Genom att tydligt peka ut dessa områden blir det enklare att matcha och samarbeta med andra regioner i EU som också har bioekonomi i sina strategier. Sedan finns även en tanke från EU att projekt som finansieras från regionalfonden bör ligga i linje med prioriteringar i den smarta specialiseringsstrategin.

I metoden för smart specialisering är det inbyggt att man ska samarbeta mellan akademi, offentlig sektor och näringsliv. Även om sådana samarbeten fanns på plats innan så har det formaliserats på ett helt annat sätt efter att strategin kom på plats. Ett exempel är ett samarbetsavtal som tidigare fanns mellan Karlstad Universitet och Region Värmland, som nu har formaliserats ytterligare i en "akademi för smart specialisering". Syftet är att finansiera forskningsprojekt inom de smarta specialiseringsområdena. Den smarta specialiseringsstrategin kan därmed ses som startpunkten för upprättandet av akademien, som genom att den ser till att forskningsprojekt inom bioekonomi finansieras, också har ökat satsningarna på området.

En annan positiv aspekt med strategin är att den tagits fram i dialog med akademi och näringsliv, samtidigt som den antagits politiskt. Detta gör att det finns en bra uppslutning i regionen kring strategin och arbetssättet, vilket gör att det blir pedagogiskt tydligt vad som är viktigt för dem.

Utöver den smarta specialiseringsstrategin så finns det andra strategier i Region Värmland som behandlar bioekonomi. Exempelvis så finns en Regional Utvecklingsstrategi (RUS), som diskuterar hållbar utveckling och skogens roll ur ett bredare perspektiv. Bland annat beskriver man skogen som en viktig integrerad del av Värmlands ekonomi och att satsningen på bioekonomi ligger väl i linje med EU:s syn på skogens roll (Värmlandsstrategin, 2014).

Det finns även en regional skogsstrategi, som är baserad på regeringens beslut, men ansvaret för denna ligger på Länsstyrelsen och regionen är ej lika involverad i denna.

Vidare beskriver regionen bioekonomi som en utveckling av den långa traditionen av trä och pappersindustri som funnits i regionen väldigt länge. Den har nu blivit mer hållbar, tekniskt utvecklad och mer produktiv vilket kan ses som nästa steg i en mer utvecklad bransch.

East and North Finland

East and North Finland European Office representerar sju regioner i norra och östra Finland - Lappland, Norra Österbotten, Mellersta Österbotten, Kajanaland, Södra Savolax, Norra Karelen och Södra Savolax. Det finns ingen enhetlig strategi för alla regionerna vad gäller bioekonomi vilket gör att arbetet mellan regionerna skiljer sig åt. Av de sju regionerna är det tre regioner som har utpekade bioekonomistategier och till dessa hör Lappland, Mellersta Österbotten och Kajanaland.

Det är dock flera regioner som inte har specifika bioekonomistategier, men istället strategier som är kopplade till bioekonomi. Ett exempel är Norra Karelen som har en strategi för fossilfri omställning. Andra regioner har strategier som enbart syftar till att behandla skogen, vilket gör att strategin missar flertalet viktiga aspekter i sina strategier. Bland annat har man inte en holistisk syn på bioekonomi och tar inte hänsyn till andra faktorer så som biodiversitet, livsmedel, jordbruk och andra branscher och sektorer som hade kunnat räknas in i bioekonomistategierna.

Arbets sättet med bioekonomi har en längre tradition i Finland än vad den har haft i Sverige där exempelvis Finland presenterade en nationell bioekonomistategi redan 2014. Det positiva med detta har varit att flertalet regioner blivit inspirerade att ta fram regionala bioekonomistategier vilket resulterat i att de ligger långt framme i arbetet med bioekonomi i jämförelse med andra regioner i EU. Det mindre positiva är att strategin redan har ett antal år på nacken, vilket gör att flertalet aspekter inom bioekonomin inte tas i åtanke. Bland annat är biodiversitet ett sådant exempel, vilket sedan återspeglas i de regionala strategier som har tagits fram i efterspelet av den nationella strategin.

Flera av regionerna i norra och östra Finland befinner sig även i framtagandet av nya bioekonomistategier. Dessa strategier skall syfta till att ta in ett mer holistiskt synsätt på bioekonomin och syns bland annat på att man nu ser mer till EU:s uppdaterade bioekonomistategi än vad man gör till den gamla finska nationella strategin. Slutsatsen blir att även om Finlands regioner ligger långt framme i sitt arbete med bioekonomi så saknas det i många regioner cirkulära bioekonomistategier som tar hänsyn till återförandet och återanvändandet av resurser och som är mer holistiska. Även här lyfts behovet av att noga ta hänsyn till en bred grupp av aktörer för att på så sätt ha med flera olika perspektiv i framtagandet av långsiktiga strategier.

En annan problematik med de regioner som har bioekonomistategier är att de endast är på finska. Från kommissionens sida ser de positivt på att dessa regionerna har tagit fram strategier, men svårigheten ligger i att de inte är lättillgängliga för icke-finskspråkiga.

I jämförelse med det svenska nätverket "Bioekonomi – regioner i samverkan" som har tagit fram nationell statistik över bioekonomi i regionerna, så existerar i dagsläget ingen sådan statistik i Finland. Dock är detta något som är under framtagande. Liksom i Sverige vill man skapa en statistik där man kan jämföra regionerna mellan varandra. Just behovet av data är väldigt viktig vilket har syns i de finska regionerna där man inom vissa branscher har bra data som går att jämföra mellan regioner, medan man inte har det för andra branscher. Problematiken ligger i att det blir svårt att jämföra och mäta hur väl man arbetar mellan regionerna.

Liknande problematik finns på europeisk nivå, där det saknas enhetliga data vilket försvårar arbetet med att standardisera hur man mäter bioekonomi inom EU och mellan regioner. Detta är något de finska regionerna är med och försöker lösa, exempelvis genom nätverket "The European Region for Innovation in Agriculture, Food and Forestry" (ERIAFF), där 43 europeiska regioner ingår från tretton medlemsländer. Syftet är att samarbeta kring innovationer inom jordbruk, mat och skog. Ett av samarbetena inom nätverket är fokus på skogsbaserad bioekonomi och syftar bland annat till att utforma regionala bioekonomistategier med stöd av varandra.

Region Västernorrland

I Region Västernorrland är det bland annat avdelningen för regional utveckling som arbetar med att ta fram regionala strategier. Regionen befinner sig för tillfället i ett skede där framtagandet av flera strategier sker parallellt under året. Dels pågår arbetet med att ta fram en smart specialiseringsstrategi, dels arbetet med att ta fram en ny Regional Utvecklingsstrategi (RUS). Utöver detta har varje region fått ett villkorsbeslut från regeringen om att ta fram ett regionalt skogsprogram. I Västernorrland är det Länsstyrelsen som ansvarar för det arbetet men i nära samverkan med regionalt utvecklingsansvariga och skogsstyrelsen. Ambitionen för arbetet med det regionala skogsprogrammet är att ta fram ett gemensamt skogsprogram tillsammans med Region Jämtland Härjedalen och regelbundna dialoger förs med representanter från regionen.

Vad gäller bioekonomi har Region Västernorrland ingen utpekad strategi enbart inriktad på området, men i revideringen av den nuvarande RUS:en pekas skoglig bioekonomi tydligt ut som ett prioriterat område. Den nuvarande RUS:en sträcker sig till år 2020. Arbetet med den nya RUS:en är i full gång och befinner sig nu ute på remiss. I dagsläget finns det ingenting som pekar på att skogen skulle vara lägre prioriterat i nästa omgång, utan det fortsätter att vara en stor och viktig del i Västernorrlands näringsliv.

Som nämnt ovan befinner sig regionen även i framtagandet av en smart specialiseringsstrategi och exakt hur utformningen av den kommer att se ut är ännu oklart, men eftersom skogen är en av regionens stora lokala råvaruresurser och varit en del av regionens industri i flera generationer, kommer den troligen att fortsätta vara det i de framtida strategierna. Men hur detta kommer att se ut i praktiken beror på utformningen av den smarta specialiseringsstrategin. Strategin skall även vara kopplad till sysselsättning och kunskapsintensiva yrken och eftersom processindustrin per definition är en lågkvalificerad yrkeskategori kan den lågteknologiska produktionen inom skogsbranschen bli en utmaning för regionen i utvecklingsarbetet kopplat till smart specialisering

Här framkommer det att en av utmaningarna regionen står inför är att producera bioekonomiska produkter högre upp i värdekedjan, vilket exempelvis kräver ett större fokus på forskning och innovation. En ökad investering eller ökat samarbete med akademi och näringsliv kan exempelvis vara en avgörande faktor i detta arbete. På så vis skulle man kunna producera mer avancerade produkter och öka förädlingsvärdet samtidigt som man gör bioekonomin till en större del av regionens ekonomi.

Precis som Region Värmland deltar Västernorrland i nätverket "Bioekonomi – Regioner i Samverkan" och ser det som en viktig och bra plattform för att lära och diskutera med andra regioner om hur de arbetar med bioekonomi. Utöver detta är Region Västernorrland en del av Europaforum Norra Sverige där de fyra nordligaste länen är med. Enligt Malin Vedin är även det en plattform för att dela med sig av sitt arbete i dessa och andra relaterade frågor.

Region Västernorrlands Brysselkontor arbetar med omvärlds och bevakningsarbete likt Region Värmlands. I verksamhetsberättelsen beskrivs Sammanhållningspolitiken och Transportpolitiken som särskilt utpekade områden av intresse för regionen. Som ett sidospår har miljö och klimatpolitiken kommit till på senare år men är nedprioriterat i jämförelse med övriga teman. Trots detta är inte bioekonomin ett tydligt utpekat område för brysselkontoret och hade potentiellt kunnat betonas i framtiden.

Region Jämtland Härjedalen

Likt Region Västernorrland så finns det ingen specifik strategi eller handlingsplan som berör bioekonomi. Region Jämtland Härjedalen befinner sig i inledningsfasen för att påbörja arbetet med att ta fram strategier relaterade till bioekonomi, bland annat genom att gå med i nätverket "Bioekonomi

– Regioner i Samverkan” hösten 2018. Om detta kommer resultera i en utpekad bioekonomistrategi, en smart specialiseringsstrategi eller någon annan liknande strategi vet man ännu inte. På så vis kan man säga att regionen inte har arbetat i stor utsträckning kring bioekonomi tidigare och att ingången i nätverket var ett första steg för att utöka detta fokus. Bland annat beskriver man Jämtland Härjedalens roll i nätverket som att lära sig mer av de regioner som ligger i framkant för att sedan kunna applicera det på sin region.

I Jämtland Härjedalen lyfter man fram vikten av att reflektera kring målsättningen med en framtida strategi kring bioekonomi och identifiera vilka fokusområden som regionen vill ha. Man är medveten om vikten av att införliva bioekonomi i tillväxtarbetet, men även att detta bör göras på rätt sätt. Bland annat krävs finansiering, tillsättande av arbetsgrupper och att sammanföra företag och andra delar av näringslivet som kan dra nytta av en sådan strategi. Slutligen skall det även förankras politiskt. Även om det i dagsläget inte finns en specifik strategi är målet att införliva det i tillväxtarbetet och göra det en del av Jämtland Härjedalens regionala utveckling.

Skogen har länge haft en viktig roll i Jämtland Härjedalen och även om den stått för stora delar av tillväxten i regionen så har bioekonomi aldrig beskrivits i införlivande ordalag. Det har med andra ord inte funnits en process där man har reflekterat kring sina styrkeområden och haft strategier som pekar ut vilka områden inom bioekonomin som är viktiga för regionen.

Skogen nämns i den mån att den har flera användningsområden och att det inte bara är skogen i form av träd som är en del av ekonomin utan att den även erbjuder flera naturtillgångar. Även om trä och pappersmassa är de dominerande användningsområdena så är exempelvis bär, svamp och liknande en viktig tillgång, men även som rekreation och socialt välbefinnande. Utöver detta är lantbrukssektorn en form av bioekonomi, likaså vattennäringen. Därför menar man från regionens sida att det dels behövs ett helhetsperspektiv över bioekonomi, men också att man behöver filtrera ner det och peka på vad som är viktigt för dem.

I regionen påpekar man vikten av att ta fram en strategi för bioekonomi ur flera perspektiv. Dels vet man inte hur sektorsprogrammen inom EU kommer att se ut i framtiden, men att det kommer att vara viktigt att se till vad det är kommissionen vill, likaså den svenska staten. Även om man inte har en smart specialiseringsstrategi än så blir det viktigt i framtida strategier att lyfta fram vad som är viktigt och varför det är viktigt för dem, vilket även är fokus med smart specialisering. Därför menar man att det är väsentligt att ta hänsyn till vad EU vill och hämta inspiration från bland annat EU:s bioekonomistrategi för att anpassa arbetet till den.

I Jämtland Härjedalen lyfts även Europaforum Norra Sverige fram och samarbetet med de fyra nordligaste länen. Samarbetets roll är att ge inspel till politiken om vad som är på gång, bland annat inom EU och att dela med sig av den erfarenheten. Samarbetet har olika arbetsgrupper och den delen som behandlar bioekonomi är miljö, energi och klimat.

Analys

Av resultaten som samlats in syns det tydligt att bioekonomi är en del av samtliga nivåers planering. Bioekonomi är en del av EU:s långsiktiga prioriteringar vilket syns bland annat i den uppdaterade bioekonomistrategin och relaterade strategier som behandlar dessa frågorna. På nationell nivå sticker Samverkansprogrammen, deltagandet i det regionala nätverket "Bioekonomi – regioner i samverkan" och det nordiska bioekonomiprogrammet ut. Sammantaget visar de båda nivåerna ett ökat fokus på bioekonomi, både vad gäller utformning av strategier och investeringar. På EU-nivå kan man se lanseringen av den uppdaterade strategin som att bioekonomi fortsatt kommer att vara en viktig del av EU:s politik. Uppmaningarna till framtagande av regionala och nationella bioekonomistrategier pekar likaså i denna riktning. Att man helst ser att finansiering från ERUF skall komma från områden som definieras i Smart specialiseringsstrategier (S3) tyder också på att man vill se en tydligare koppling mellan regionernas fokusområden och de europeiska sektorsprogrammen.

På nationellnivå kan man se uppstartandet av Samverkansprogrammen som ett ökat fokus på biobaserad ekonomi. Vidare är framtagandet av det nordiska bioekonomipunkterna viktiga för att visa på Sveriges nationella perspektiv på bioekonomin och behovet av att samarbeta över landsgränserna. Riksdagen gav även i uppdrag den 6:e mars åt regeringen att ta fram en nationell bioekonomistrategi, vilket länge efterfrågats från bland annat näringslivet. Vidare deltar även Näringsdepartementet i nätverket "Bioekonomi – regioner i samverkan" och har ställt sig väldigt positiva till detta samarbete. Detta visar på att det finns ett stort intresse från nationellt håll att arbeta vidare med bioekonomi, även om det hittills varit regionerna som suttit i förarsätet vad gäller att ta fram och implementera bioekonomistrategier.

Ser man på de regionala förutsättningarna för vidare arbete med bioekonomi, och tar Region Värmland som exempel, så är regionen ett bra exempel på hur man kan arbeta med bioekonomi på ett bra och genomgående sätt. I regionen finns en tydligt utpekad handlingsplan för hur man vill arbeta med bioekonomi. Man har gjort det till en del av sin smarta specialiseringsstrategi och har på så sätt gjort det lättare att ansöka om och ta del av regionalfonden inom EU då man kan motivera varför bioekonomi är viktigt för regionen. De tydliga strategierna har även kanaliserat satsningarna på bioekonomi och har, genom att det tagits fram tillsammans med akademi, näringsliv och offentlig sektor, en bred förankring i samhället. Detta är viktigt då det gör att strategierna får större genomslag och att alla kan stå bakom satsningarna. Konkreta exempel som detta har lett till har bland annat varit en akademi för smartspecialisering men även att regionen ligger i topp vad gäller statistiken från SCB och Tillväxtverket. Region Värmland har därmed tydligt kopplat samman akademi och bioekonomi och har givit sig själv förutsättningarna för att fortsätta utveckla arbetet med bioekonomin och fortsatt ha en ledande roll i detta arbete både nationellt och internationellt.

Det regionala nätverket "Bioekonomi – regioner i samverkan" erbjuder en bra plattform för regioner som vill arbeta med bioekonomi vilket blir tydligt då det uppmärksammas både nationellt och internationellt. Genom statistiken man har tagit fram blir det även enklare att jämföra med andra regioner och sig själv om hur man kan intensifiera detta arbete, samt var man står idag.

I East and North Finland regionerna skiljer sig arbetet åt och det finns ingen enhetlig strategi över regionerna. Dock syns det tydligt att den nationella fokuseringen och styrkesatsningen, genom framtagandet av en nationell strategi år 2014, har haft en positiv inverkan på regionernas arbete med bioekonomi och något som drivit på detta arbete. Att den nationella strategin är ett par år gammal innebär att flertalet perspektiv inte finns med vilket gör att regionerna i dagsläget ser mer till EU:s uppdaterade bioekonomistrategi. Lärdomen som svenska regioner kan dra av det är att vid

framtagandet av bioekonomistategier bör man ha ett mer holistiskt perspektiv och inte enbart se till skogen som en resurs, utan även som mera cirkulär.

Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen befinner sig ungefär i liknande situationer, men där Västernorrland ligger lite längre fram i sina processer. I Region Västernorrlands fall är det positivt att man redan satt igång med arbetet att ta fram en smartspecialiseringsstrategi. Där blir det viktigt att inkludera bioekonomin och hur man vill att denna ska tas tillvara. Vad gäller den regionala statistiken ligger regionen redan högt upp när man tittar på förädlingsvärdet och hur stor del bioekonomin utgör av regionens totala ekonomi. Detta är något regionen kan bygga vidare på och förhoppningsvis kan tydligare och mer utpekade strategier bidra till ett större fokus och ökade satsningar inom detta området. Samtidigt har sysselsättningsnivån inom bioekonomin sjunkit i regionen vilket förklaras med att effektiviteten produktionsmässigt har ökat. Därför bör man vara försiktig med att se en mer omfattande bioekonomi som en lösning vad gäller jobbskapande. Vidare ligger utmaningarna för regionen att göra bioekonomiska produkter som är högre upp i värdekedjan, för att på så sätt även öka förädlingsvärdet för dem. Därtill blir inkorporeringen av akademin, och forskning och innovation för att kunna framställa mer avancerade och komplexa produkter viktigt. En smart specialiseringsstrategi kan även göra det enklare att motivera varför, men också hur bioekonomi är viktigt för regionen, till exempel när man skall ansöka om medel från EU:s sektors program, likt Region Värmland.

För Region Jämtland Härjedalen ligger man lite efter övriga regioner i rapporten när det gäller bioekonomi, vilket bland annat syns i att man först hösten 2018 gick med i det regionala bioekonominätverket. Därför blir det viktigt för regionen att dra lärdom av övriga regioner och att ta krafttag för att inkorporera bioekonomi i sitt arbete med regional utveckling. Med den stora tillgängligheten på naturresurser som finns i regionen och det ökade fokuset från EU:s håll och från nationell sida på bioekonomi, så har Jämtland Härjedalen förutsättningarna för att intensifiera detta arbete. Man behöver se till skogens olika användningsområden och inte enbart se till skogen som en ekonomisk resurs, utan även ta i beräkning återanvändningen av resurserna som finns i regionen. Även här blir det viktigt att ta med aktörer från akademi, näringsliv och offentlig sektor för att på så sätt få ett bredare perspektiv och en strategi som kan backas upp av aktörer från en bred grupp i samhället.

För regionerna blir det även viktigt att påverka och vara med i utformningen av den nationella bioekonomistategin som regeringen fått i uppdrag av riksdagen att ta fram. Därför är det ännu viktigare att man funderar på hur bioekonomi är viktigt för regionerna, så att dessa intressen och perspektiv syns och tydliggörs i den nationella strategin. Där kan det regionala nätverket "Bioekonomi – regioner i samverkan", vara en bra plattform, dels för att Näringsdepartementet är en aktiv deltagare i nätverket och dels eftersom väldigt många svenska regioner ingår där vilket ger det tyngd.

Vidare finns det en god potential för Mid Sweden-regionerna när det gäller bioekonomi och det handlar därför mycket om att lära av andra regioner och reflektera över sina regioners styrkor och utmaningar, för att på så sätt arbeta vidare med dem.

Slutsatser

Av resultatet i rapporten kan man besvara frågeställningarna följande:

- *Hur arbetar EU/regeringen/regionen med bioekonomi?*
  - o *Finns det utarbetade strategier relaterade till bioekonomi?*

Av rapporten kan man dra slutsatsen att varje aktör nämnd i frågeställningen arbetar med bioekonomi, men i olika utsträckning. På EU-nivå existerar en bioekonomistrategi, men också andra strategier som är relaterade till bioekonomi. Samtidigt har man från kommissionens sida uppmanat länder och regioner att ta fram smart specialiseringsstrategier för att ta tillvara på ländernas och regionernas styrkeområden.

Regeringen fick i år uppdrag från riksdagen att ta fram en nationell bioekonomistrategi, men har i dagsläget endast strategier som är relaterade till bioekonomi. Man har sedan 2016 även Samverkansprogrammen som syftar till att samla relevanta aktörer från näringsliv och offentlig sektor. Samtidigt medverkar man i det regionala nätverket "Bioekonomi – regioner i samverkan".

På regional nivå skiljer det sig avsevärt hur stor del bioekonomi har i regionernas arbete. I Värmland utgår man framförallt från den smarta specialiseringsstrategin och har bioekonomi som ett tydligt utpekat fokusområde, både på hemmaplan och genom sitt Brysselkontor. I varken Region Västernorrland eller Region Jämtland Härjedalen finns utpekade bioekonomistrategier men man håller för tillfället på att ta fram en smart specialiseringsstrategi i Västernorrland och att utvärdera situationen i Jämtland Härjedalen.

- *Hur kan Mid Sweden regionerna intensifiera arbetet med bioekonomi?*

Både Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen kan intensifiera sitt arbete med bioekonomi, bland annat genom att utarbeta specifika bioekonomistrategier eller strategier relaterade till bioekonomi. Lärdomen av andra regioner är att inkorporera akademi, näringsliv och offentlig sektor i detta arbete för att på så sätt skapa en bredare förankring i samhället, vilket kan ge större genomslag för bioekonomin. Detta kan leda till att förädlingsvärdet för bioekonomin i regionen ökar och därmed få ökad betydelse för regionerna.

Ökat förädlingsvärde betyder dock inte per automatik ökad sysselsättningsgrad och därför bör man vara försiktig med att se en utökad bioekonomi som en lösning för fler jobbtillfällen då det kan betyda att produktiviteten ökar och jobbtillfällen istället minskar.

Bioekonomi bör - sett till regionernas förutsättningar, EU:s och nationellas fortsatta ambitioner inom området och potentialen som finns – fortsätta och satsa mer på bioekonomin i regionerna. Detta kan man göra med hjälp av utarbetande av bioekonomistrategier, men även genom att exempelvis peka ut det som ett fokusområde för sitt Brysselkontor.

Källförteckning

Bioinnovation (2018). "Om bioekonomi – begrepp och fakta" Hämtad: 11/06-2019

<https://www.bioinnovation.se/om-bioekonomi-begrepp-och-fakta/>

EU-kommissionen. (2018) "Bioeconomy Action Line" Hämtad: 10/06-2019

https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/bioeconomy_line_actions.pdf#view=fit&pagemode=none

EU-kommissionen. (2014) "SAMMANHÅLLNINGSPOLITIKEN 2014-2020" Hämtad: 10/06-2019

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_sv.pdf

EU-kommissionen. (2019) "Bioeconomy policy" Hämtad: 10/06-2019

<https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm?pg=policy&lib=strategy>

EU-kommissionen. (2018) "A Sustainable Bioeconomy for Europe" Hämtad: 10/06-2019

https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ec_bioeconomy_strategy_2018.pdf#view=fit&page mode=none

EU-kommissionen. (2017) "Review of 2012 EU Bioeconomy Strategy" Hämtad: 10/06-2019

https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/review_of_2012_eu_bes.pdf#view=fit&pagemode=none

Fackel, Gunnar. *Intervju* (13/05-2019)

Formas. (2012) "Forsknings- och innovationsstrategi för en biobaserad samhällsekonomi" Hämtad: 10/06-2019

https://www.formas.se/download/18.462d60ec167c69393b917a33/1549956102739/Strategi_Biobaserad_samh%C3%A4llsekonomi.pdf

Jansson, Ingrid. *Intervju* (03/05-2019)

Lehorst, Camilla. *Intervju* (07/05-2019)

Lusser, M., Sanchez Lopez, J., Landa, L., Avraamides, M., Motola, V., Zika, E., Mallorquin, P., (2018) [Joint survey on bioeconomy policy developments in different countries. Background, methods used and recommendations for future editions](#), Report of JRC, BBI JU and IEA Bioenergy. 2018. European Commission's Knowledge Centre for Bioeconomy

Matisons, Magnus. *Intervju* (16/04-2019)

Naturvårdsverket (2017). "Skogen är en ovärderlig resurs för klimatet" Hämtad: 12/06-2019
<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Klimat/Klimatneutralt-Sverige/Skogen/>

Regeringen. (2017) "Regeringens strategiska samverkansprogram" Hämtad: 10/06-2019

https://www.regeringen.se/4a5f9c/contentassets/a5632922d38646eb84e9c4144bebd694/2017091_1_overgripande-faktablad_samverkan_webb.pdf

Region Värmland. (2014) "Värmlandsstrategin 2014-2020" Hämtad: 12/06-2019
https://www.regionvarmland.se/globalassets/global/utveckling-och-tillvaxt/varmlandsstrategin/varmlandsstrategin_2014-2020.pdf

Region Västerbotten. (2018) "Först i världen med regional statistik för bioekonomi" Hämtad: 10/06-2019

<https://www.regionvasterbotten.se/naringsliv-och-samhallsbyggnad/naringsliv-och-utbildning/bioekonomi-regioner-i-samverkan/forst-i-varlden-med-regional-statistik-for-bioekonomi>

Räisinänen, Sointu. *Intervju* (28/05-2019)

SCB. (2018) " Bioekonomi - Utveckling av ny regional statistik" Hämtad: 10/06-2019

https://www.scb.se/contentassets/c42ded21253f484ab8ce1b27054488bb/mi1301_2016a01_br_mi71br1803.pdf

Vedin, Malin. *Intervju* (30/04-2019)